

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 378.09:316.61-057.875

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-101-1-106-110

Клавдія ДЖЕДЖЕРА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету

Тетяна ЧЕРНІГОВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри документальних комунікацій
та бібліотечної справи
Рівненського державного гуманітарного університету

ОСОБИСТІСНА РЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (на прикладі Рівненського державного гуманітарного університету)

У статті розглядається проблема особистісної самореалізації студентів в умовах закладу вищої освіти. На підставі теоретичного аналізу поглядів учених встановлюється, що самореалізація є процесом усвідомлення свого «Я», розкриття особистісного потенціалу (пізнавального, морально-етичного, творчого, комунікативного, естетичного) та його реалізації в життєдіяльності особистості, що уможливило її розвиток і вдосконалення. Розкривається досвід Рівненського державного гуманітарного університету стосовно стимулювання особистісної самореалізації студентів шляхом організації різноманітних форм позааудиторної діяльності.

Ключові слова: особистісна самореалізація, саморозвиток, самоактуалізація, студент закладу вищої освіти, позааудиторна діяльність, гуманітарний університет.

В статье рассматривается проблема личностной самореализации студентов в условиях учреждения высшего образования. На основании теоретического анализа взглядов ученых устанавливается, что самореализация является процессом осознания своего «Я», раскрытия личностного потенциала (познавательного, морально-этического, творческого, коммуникативного, эстетического) и его реализации в жизнедеятельности личности, что представляет возможности для ее развития и совершенствования. Раскрывается опыт Ровенского государственного гуманитарного университета по стимулированию личностной самореализации студентов путем организации различных форм внеаудиторной деятельности.

Ключевые слова: личностная самореализация, саморазвитие, самоактуализация, студент заведения высшего образования, внеаудиторная деятельность, гуманитарный университет.

The article deals with the problem of personal self-realization of students in the conditions of higher education institution. On the basis of theoretical analysis of scientific views on the essence of this phenomenon, it is concluded that self-realization is a process of awareness of his/her «I», the disclosure of personal potential (cognitive, moral, ethical, creative, communicative, aesthetic) and its realization the vital activity of personality, which makes possible his/her development and improvement.

Possibilities of extracurricular activities of students in higher education institution in promoting personal self-realization are highlighted. The description of extracurricular activity is presented as a complete pedagogical system, functioning in the conditions of higher education institution of humanitarian profile. Characteristics of its organization, purpose, tasks, types, forms, levels, innovative approaches are characterized. Emphasis is placed on the humanistic potential of extracurricular activity, its role in the educational process, its influence on the cultural and creative development of students' personality, on the formation of their professional competence and social activity is substantiated.

The experience of Rivne State Humanitarian University in stimulating students' personal self-realization by organizing different forms of extracurricular activities is revealed.

The university's humanitarian environment is characterized by its pedagogical potential in the acquisition

of humanitarian knowledge and the formation of humanitarian thinking of students. The main components of extracurricular activities and their peculiarities at the faculties and institute of arts are presented.

Key words: *personal self-realization, self-development, self-actualization, student of higher education institution, extracurricular activity, humanitarian university.*

Постановка проблеми. Сучасна педагогічна теорія і практика дедалі більше концентруються на гуманістичному вимірі освітніх процесів, що зумовлює пріоритетність освітніх завдань стосовно забезпечення розвитку особистості та, зокрема, її самореалізації. Ця проблема є особливо актуальною для професійної освіти, яка в притаманних сьогоденню ринкових умовах має готувати конкурентоспроможних фахівців, здатних до максимального розкриття та реалізації особистісного потенціалу не лише в обраній професійній сфері, а й інших сферах життєдіяльності.

У зв'язку з цим постає питання щодо сприяння успішній самореалізації студентів, створення для цього умов у закладі вищої освіти та надання можливості розвинути й реалізувати свої здатності не тільки в навчанні, а й в інших видах діяльності. В означеному контексті викликає інтерес позааудиторна діяльність, можливість якої у плані розвитку особистості розкриті, на наш погляд, неповною мірою.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових праць засвідчують наявність неабиякого інтересу до питання самореалізації, започаткованого у філософських ученнях стародавнього світу в межах вирішення проблеми людського буття та обґрунтування ідеї індивідуального самовдосконалення і самоздійснення (Арістотель, Демокрит, Конфуцій, Мен-Цзи, Піфагор, Платон, Сократ). Та особливо активні дослідження щодо цього розпочалися в минулому столітті. Завдяки здійсненню філософським узагальненням (Л. Антропова, Л. Буєва, А. Ісаєв, Л. Коган, Н. Кулик, В. Муляр, Г. Нестеренко, М. Ситникова, Н. Шагалов) сформувався широке розуміння сутності самореалізації як процесу і результату розкриття та застосування особистістю своїх сутнісних сил, їх удосконалення і розвиток через включення в діяльність, отримання від цього задоволення та користі (для себе й інших).

Чималий внесок у розробку проблеми особистісної самореалізації зробили представники гуманістичної психології (К. Гольдштейн, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, Е. Фромм), котрі багато уваги приділили близькому за змістом до досліджуваного феномену явищу самоактуалізації як одній із сутнісних потреб особистості в реалізації фундаментальних духовних цінностей та досягнення досконалості.

Психолого-педагогічні аспекти досліджуваного явища розкривають Л. Анциферова, І. Бех, А. Большакова, М. Боришевський, Л. Виготський, Д. Ельконін, В. Карнаухова, Л. Коростильова, Л. Левченко, Н. Лосєва, С. Максименко, В. Радул, І. Краснощок, С. Сисєва.

Важливе значення для пошуку шляхів забезпечення особистісної самореалізації здобувачів освіти мають роботи Л. Виготського, Д. Ельконіна, П. Каптерєва, Г. Костюка, в яких аналізуються питання щодо засобів саморозвитку особистості та її стимулювання до самовдосконалення.

У контексті розв'язання завдань професійної підготовки щодо сприяння самореалізації студентів у вищій школі викликає неабиякий інтерес науковий доробок учених, котрі висвітлюють можливості різноманітних

видів діяльності: навчально-професійної (К. Поселєцька), дослідницької та експериментальної (Ю. Гайдученко), евристичної (Л. Ковальчук), самостійної навчальної діяльності (О. Малихін) як одного із засобів розв'язання порушеної проблеми.

Варто наголосити, що в науковому обігу наявні праці, присвячені висвітленню впливу позааудиторної діяльності на самореалізацію студентів закладу вищої освіти (І. Дідух, А. Мусевич, І. Репко, Н. Руденко), в яких наводяться обґрунтування щодо стимульовального впливу зазначеного виду діяльності на розвиток особистісних якостей студентів (зокрема креативності, сміливості, самостійності), самопізнання, корекції «Я-образу», формування позитивної «Я-концепції», удосконалення мистецтва самопрезентації.

Кращому розумінню таких можливостей сприяють педагогічні дослідження, присвячені проблемі позааудиторної діяльності студентів. Вона багатоаспектно висвітлена у працях таких науковців: Г. Овчаренко (виокремлено сутнісні характеристики позааудиторної діяльності студентів у ЗВО), Н. Грищенко (обґрунтовано значення позааудиторної діяльності як фактора соціального становлення студента), С. Шехавцова (висвітлено роль позааудиторної діяльності в розгортанні професійної самореалізації студентів), Г. Марченко (охарактеризовано позааудиторну діяльність як засіб гуманізації професійної підготовки майбутнього вчителя), Ж. Воронцової (представлено особливості самореалізації студентів в умовах університетського середовища), Г. Кондратенко (доведено, що позааудиторна діяльність студентів ЗВО є необхідною умовою формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців).

Мета статті полягає у висвітленні на прикладі Рівненського державного гуманітарного університету можливостей позааудиторної діяльності щодо стимулювання особистісної самореалізації студентів.

Зважаючи на мету, *основними завданнями* є: проаналізувати теоретичні засади самореалізації студентів у процесі позааудиторної діяльності в умовах закладу вищої освіти гуманітарного профілю; висвітлити особливості гуманітарного середовища гуманітарного ЗВО; охарактеризувати систему позааудиторної діяльності в закладі вищої гуманітарної освіти, її мету, завдання, особливості, види, форми та принципи організації.

Виклад основного матеріалу. У значній кількості наукових праць, присвячених проблемі самореалізації, сутність цього феномену насамперед пов'язують із наявністю потреби (прагнення) особистості до розвитку і самовираження, що спонукає її до розкриття особистісного потенціалу та його реалізації в життєдіяльності.

Проте, як стверджує В. Луценко, таке трактування є дещо нечітким, оскільки, на думку автора, нечітким є саме визначення явища потенціалу. З огляду на цей недолік учений пропонує власне розуміння самореалізації як переходу «можливості в дійсність», що дає змогу вважати самореалізацію «формою, у якій людина забезпечує власний розвиток» [6, с. 201].

Не заперечуючи слушності цих тлумачень, звернемося до висновків учених щодо визначення змісту категорії «особистісний потенціал». Так, як стверджують Ю. Брус, Н. Лебідь, В. Міляєва, згадане явище можна певною мірою описати за допомогою переліку низки таких термінів, як «неактуалізовані можливості, задатки, здібності, потреби, ціннісні орієнтації, якості особистості, нахили, приховані структуровані ресурси, резерви, творчі імпульси, внутрішня енергія, продуктивні сили, потреби пізнання самого себе та інших» [9, с. 406].

В означеному контексті привертає увагу розуміння потенціалу особистості, викладене М. Шевандріним. На думку вченого, потенціал особистості є своєрідною динамічною домінантою, що задає напрям процесу особистісного розвитку і виявляється в таких п'яти основних різновидах, як пізнавальний, морально-етичний, творчий, комунікативний, естетичний. Іншими словами, «особистість визначається: 1) тим, що вона знає; 2) тим, що вона цінує; 3) що і як вона створює; 4) із ким і як вона спілкується; 5) якими є її естетичні потреби і як вона їх задовольняє» [11, с. 9].

На підставі викладеного вище можемо стверджувати, що особистісна самореалізація є процесом усвідомлення свого «Я», розкриття особистісного потенціалу (пізнавального, морально-етичного, творчого, комунікативного, естетичного) та його реалізації в життєдіяльності особистості, що уможливує її розвиток і вдосконалення.

Вагомим ресурсом щодо сприяння особистісній самореалізації студентів в умовах закладу вищої освіти володіє позааудиторна діяльність. Розглянемо її сутність та особливості, що традиційно трактуються в педагогічних колах як система заходів, спрямованих на поглиблення і розширення знань студентів, розвиток їх творчих здібностей, різноманітних умінь та навичок, формування наукових інтересів та професійної готовності до майбутньої діяльності.

Водночас привертає увагу визначення цього явища Г. Марченко, згідно з яким ним може бути будь-яка діяльність студентів, що здійснюється в межах освітнього закладу (але не пов'язана безпосередньо з навчальними планами) і націлена на сприяння особистісному розвитку студентів, розширенню та поглибленню їх професійних компетенцій [8].

Неабиякий інтерес викликає думка Н. Грищенко, яка розглядає позааудиторну діяльність із позицій синергетичного підходу як відкриту систему, неперервний процес, широкий зв'язок із навчальним та культурним середовищем університету і соціумом, де реалізуються внутрішні потреби особистості студента в соціальній діяльності; успішно здійснюється багатогранне спілкування; існує свобода вибору напрямів, змісту, організаційних форм спільної діяльності [2, с. 33].

Згідно з висновками А. Наконечної, серед пріоритетів позааудиторної діяльності важливим є створення середовища активної життєдіяльності студентів, спрямованого на творчий саморозвиток та самореалізацію особистості (як актуальні для студентів чинники) [10]. Як засвідчили результати опитування студентів різних факультетів Рівненського державного гуманітарного університету (*далі – РДГУ*), сьогодні більшість із них надають перевагу тим видам позааудиторної діяльності, які дають можливість отримати додаткову кваліфікацію, затребувану на ринку праці (офісна робота, медіакommунікації, ЗМІ, ІТ та інформаційна сфера, івент-менеджмент), та поглибити знання з іноземних мов.

У контексті нашого дослідження варто виокремити праці Г. Кондратенко, в яких позааудиторна діяльність характеризується як підсистема освітнього процесу ЗВО із високим гуманістичним потенціалом, зорієнтована на розвиток соціально активної особистості, професійне становлення майбутнього фахівця [3, с. 34] та формування загальнокультурної компетентності [4, с. 98].

Ми визначаємо позааудиторну діяльність студентів як цілеспрямовану педагогічну систему, що здійснюється поза нормативними межами навчання,

але пов'язана зі стратегією освітнього процесу закладу, його освітнім, гуманітарним та культурно-виховним середовищем, традиціями та інноваційними підходами щодо формування конкурентоспроможного креативного фахівця з високим загальнокультурним рівнем. На думку І. Малафіка, системний підхід уможливує конструювання ефективних дидактичних, виховних, інтегрованих розвивальних систем, які забезпечують цілеспрямований процес позааудиторної діяльності, виховання та розвитку студентів [7]. Запропоноване розуміння позааудиторної діяльності є особливо актуальним для закладів гуманітарного профілю, яким є також і РДГУ.

У контексті забезпечення гуманітарної освіти в означеному закладі привертає до себе увагу питання сутності гуманітарної освіти і гуманітарного середовища загалом. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне звернутися до твердження Г. Васяновича про те, що призначення цієї освітньої галузі полягає передусім у формуванні духовної культури особистості, в якій вона «відтворює людські цінності, суспільство на різних його історичних етапах, осмислює феномен культури, замислюється над сенсом життя, що сприяє адаптації в сучасному глобалізованому світі» [1, с. 74].

Досягнення такого результату стає можливим завдяки вивченню філософії, історії, української мови, культурології, політології, соціології, психології і педагогіки, етики й естетики, правознавства тощо. Водночас зазначимо, що останнім часом відбувається активний процес наповнення гуманітарним змістом не лише соціально-гуманітарних, а й економічних, математичних, природничо-наукових дисциплін. Ця тенденція якнайповніше характеризує систему освітнього процесу РДГУ, що дає змогу виокремити в гуманітарному середовищі виховну та культурно-мистецьку складові, сформовані в процесі багаторічних традицій підготовки фахівців для сфери освіти, культури, мистецтва, управління та інформаційної діяльності.

Гуманітарне середовище, як слушно стверджує А. Кочубей, «є інтегральним об'єднанням комплексу знань у галузі суспільних наук і пов'язаних із ними практичних компетенцій, ... які відіграють значну роль у загальному розвитку та вихованні фахівців» [5, с. 41]. Ми розглядаємо це поняття ширше, додаючи до означеного різноманітні види навчальної та позааудиторної діяльності гуманістичного змісту.

Культурно-виховне та культурно-мистецьке середовище формують власні традиції ЗВО: наприклад, урочисті заходи з нагоди початку навчального року, відзначення професійних свят, зустрічі з випускниками, святкування важливих подій, корпоративні урочистості тощо та різноманітні заходи, які проводяться в університеті з активною участю студентів: лекції-концерти, концерти художніх колективів та окремих виконавців, літературно-музичні вечори, фестивалі, театральні вистави, виставки декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва, конкурси (КВК, піаністів, виконавців на духових інструментах, козацької пісні, «Студент року»), свято вишиванки, відзначення народних свят і традицій тощо.

Подана характеристика гуманітарного та культурно-виховного середовища життєдіяльності студентів є підставою для висловлення твердження про те, що вони відповідають соціальному призначенню закладу гуманітарної освіти, у якому створюються умови для самореалізації особистісного потенціалу студентів.

Основними завданнями цього процесу є: формування духовної особистості, розвиток почуття особистісної гідності та самоповаги; переорієнтація освіти із предметно-змістового принципу навчання основ гуманітарних наук на вивчення цілісної картини світу і світу культури; розвиток у студентів гуманітарного мислення; інтеграція гуманітарних знань із фаховими з метою набуття професійних компетентностей; забезпечення особистісно орієнтованого та акмеологічного підходів у позааудиторному процесі як вагомому факторі активності та саморозвитку студентів; пошук інноваційних стратегій позааудиторної діяльності.

Окреслені завдання реалізують різноманітні види позааудиторної діяльності студентів, як-от: пізнавальну, науково-дослідницьку, громадську, культурно-мистецьку (художньо-творчу), професійну, комунікативну, дозвілєву, фізкультурно-спортивну, організаційну. Зазначені діяльнісні різновиди виконують роль поліфункціонального педагогічного середовища, у якому студенти мають можливість збагачувати свої знання, набувати вміння і навичок із пріоритетних видів позааудиторної діяльності; поглиблювати рівень особистої, духовно-моральної, професійної, комунікативної, організаційної, естетичної, фізичної культури; вдосконалювати медіаграмотність; розвивати творчі здібності.

У РДГУ провідними формами позааудиторної діяльності, які забезпечують реалізацію окреслених завдань, є:

- *громадські організації, об'єднання* (студентська рада, студентські деканати факультетів, старостат);
- *наукова діяльність* (рада молодих учених; студентське наукове товариство університету, факультетів, кафедр; наукові гуртки; проблемні групи; конференції; читання; конкурси наукових робіт);
- *художні колективи* (інструментальні, вокальні, театральні, хореографічні);
- *навчально-пізнавальна діяльність* (олімпіади, курси вивчення іноземних мов і медіаграмотності, археологічні та фольклорні експедиції, гуртки, сертифікатні програми, тренінги, брейн-ринги);
- *спортивні секції* (із волейболу, баскетболу, футболу, тенісу, фітнес-аеробіки, стрітболу, шахів та шашок, туризму);
- *спортивні заходи* (спортивні змагання, дні здоров'я, «Лави на лаву», «Нумо, хлопці!», «Нумо, дівчата!», туристичний гандикап, «Козацькі забави», спортивні вечори, зустрічі з видатними спортсменами, флешмоб «Ранкова зарядка», дні олімпійського бігу, дні ходьби);
- *художньо-масова робота* (концерти, фестивалі, виставки, конкурси («Королева РДГУ», «Студент року»), місячники, тижні та дні факультетів і кафедр; представлення студентів першого курсу);
- *благодійні акції, волонтерська діяльність* (збір коштів, дитячого одягу, книг та іграшок; благодійні концерти, ігрові програми, допомога рівнянам у проведенні оздоровчих та спортивних заходів, психологічна підтримка хворих та поранених у лікарнях та шпиталях);
- *інформаційно-комунікативні заходи* (зустрічі з відомими політиками, депутатами, представниками органів державної влади Рівненщини, посольств і консульств зарубіжних країн, випускниками, представниками бізнесу тощо);
- *профорієнтаційні заходи* (дні відкритих дверей університету та факультетів, ярмарки освітніх послуг; конкурси, тренінги та олімпіади для учнів; дні факультетів у місті, бесіди, виставки, презентації);
- *розважальне дозвілля* (вечори відпочинку, квести, брейн-ринги, капустники, КВК тощо).

Позааудиторна діяльність, що реалізується зі студентами університету, має свої особливості, обумовлені специфікою професійної підготовки за спеціальностями. Наприклад, в Інституті мистецтв її основу складають мистецькі заходи (концерти, музичні вечори, конкурси), беручи участь в яких студенти розвивають свій творчий потенціал і закріплюють навички виконавської майстерності. На кафедрі документальних комунікацій та бібліотечної справи студенти мають можливість розширити діапазон професійної підготовки за сертифікатними програмами та набути знання, вміння і навички у сфері офісної і представницької культури, медіаграмотності, спічрайтерства тощо. На кафедрі культурології художньо-педагогічного факультету акцент робиться на науковій діяльності та участі студентів у підготовці і проведенні різноманітних культурно-мистецьких заходів. Психолого-природничий факультет ініціює проведення значної кількості психотерапевтичних, фізіотерапевтичних оздоровчих заходів, заходів соціальної підтримки та екологічної безпеки, розвиває волонтерство, що сприяє фізичному і духовному вдосконаленню студентів. «Родзинкою» позааудиторної діяльності педагогічного факультету є її педагогічна спрямованість, що реалізується, наприклад, у флешмобах, квестах, концертах, відкритих діалогах, майстер-класах.

Окреслені вище види і форми позааудиторної діяльності є благодатним ґрунтом виховання високоосвіченого, компетентного фахівця, креативної, соціально активної особистості, здатної до самоактуалізації й самореалізації.

Реалізація завдань і змісту позааудиторної діяльності може бути ефективною в разі її організації на принципових засадах системності, інтеграції, креативності, орієнтації на індивідуальні інтереси студентів, актуальності вирішуваних нею проблем і завдань (забезпечення практичної цінності знань, умінь і навичок), доступності, здійснення моніторингу, технологічності.

Висновки. Отже, позааудиторна діяльність студентів є важливим і необхідним компонентом освітнього процесу закладу вищої освіти, вагомим чинником самореалізації особистісного потенціалу студентів у сфері професійної, загальнокультурної та інформаційно-технологічної підготовки. Це уможливило формування духовної, високоосвіченої, соціально активної, практико-орієнтованої особистості, здатної до успішної життєдіяльності в інформаційно-уму суспільстві XXI століття.

Гуманістичний контекст позааудиторної сфери ЗВО реалізується у процесі співтворчості, полірольової діяльності, у якій студенти отримують можливість бути генераторами ідей, менеджерами їх реалізації (проекти, програми), активними суб'єктами формування навчально-креативного середовища самореалізації. Означена теза репрезентує **перспективи подальших наукових розвідок** позааудиторної діяльності в умовах закладу вищої освіти гуманітарного профілю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васянович Г. Гуманітарна освіта як важливий складник підготовки кваліфікованих робітничих кадрів / Г. Васянович // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 2. – С. 73–80.
2. Грищенко Н. А. Позанавчальна діяльність іноземних студентів у ВНЗ у сучасних умовах / Н. А. Грищенко // Наук. вісник Ужгор. нац. у-ту. – 2011. – Вип. 22. – С. 31–33. – (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»).

3. Кондратенко Г. Професійне становлення майбутнього фахівця в позанавчальній діяльності вишу / Г. Кондратенко, С. Черніков // Наук. записки КДПУ ім. В. Винниченка. – 2013. – Вип. 121 (2). – С. 33–37. – (Серія «Педагогічні науки»).

4. Коноваленко Т. В. Позанавчальна діяльність студентів ВНЗ як необхідна умова формування загальнокультурної компетентності майбутніх фахівців / Т. В. Коноваленко, Г. П. Кондратенко // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2011. – № 13 (224). – Ч. I. – С. 98–108.

5. Кочубей А. В. Гуманітарне середовище ВНЗ як умова формування професійно-моральних якостей майбутніх фахівців інженерної галузі / А. В. Кочубей // Молодий вчений. – 2018. – № 4.1 (56.1). – С. 39–42.

6. Луценко В. А. Психологічний зміст поняття «самореалізація» особистості / В. А. Луценко // Вісник нац. ун-ту оборони України. – 2011. – № 6 (25). – С. 197–201.

7. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. для вузів / І. В. Малафійк. – К. : Кондор, 2005. – 398 с.

8. Марченко Г. В. Позанавчальна діяльність як засіб гуманізації професійної підготовки майбутнього

вчителя у професійно орієнтованому середовищі ВНЗ. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/marchenko_g_extracurricular_activity_as_a_means_of_humanizing_of_training_future_teachers_in_professionally_oriented_environment_of_higher_educational_institutions.pdf (дата звернення: 15.01.2020).

9. Міляєва В. Р. Теоретичний аналіз поняття «потенціал особистості» / В. Р. Міляєва, Н. К. Лебідь, Ю. В. Бреус // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – Вип. 15. – С. 405–415.

10. Наконечна А. Ставлення студентів до позанавчальної діяльності в університеті. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/all-hcvr-2018/paper/download> (дата звернення: 10.01.2020).

11. Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности : учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Н. И. Шевандрин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Изд. 2. – 512 с.

Дата надходження до редакції: 23.01.2020 р.

УДК 81'233-057.874:395

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-101-1-110-114

Тетяна МИХАСЮК,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти Рівненського ОІППО

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПОГЛИБЛЕННЯ ЇХНІХ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ НАРОДНУ СИМВОЛІКУ

У статті розкрито значення народної символіки як емоційно-образного відображення культури українського народу. Окреслено можливості її використання у мовленнєвій діяльності молодших школярів. Наведено приклади практичної роботи над символікою поетичних творів у початкових класах нової української школи.

Ключові слова: образне мовлення, мовленнєва діяльність, слова-образи, народна символіка, молодші школярі.

В статье раскрыто значение народной символики как эмоционально-образного отражения культуры украинского народа. Определены возможности ее использования в речевой деятельности младших школьников. Приведены примеры практической работы над символикой поэтических произведений в начальных классах новой украинской школы.

Ключевые слова: образная речь, речевая деятельность, слова-образы, народная символика, младшие школьники.

The article reveals the significance of folk symbols as an emotionally-imaginative reflection of the culture of the Ukrainian people. Possibilities of its use in speech activity of junior students are defined. It is proved that the level of proficiency of a junior student of the Ukrainian language and the development of the ability to use linguistic means in the process of perception, understanding and production of texts of oral and written forms will depend on his internal culture, moral convictions and aesthetic ideals, and the indicator of high quality, emotionally rich language is presentative speech that involves the using of words and phrases in an unusual metaphorical sense, which makes the artfull reproduction of the reality possible.

In our research, we base on the general definition of symbol as the suppositive marking of any object, concept or phenomenon in order to convey a certain idea briefly and vividly. And folk symbolism as a set of a system of special conditional images of culture, reflecting the views of Ukrainians on the world, objectified in their mythical, religious, socio-psychological ideas, ideals, traditions, rituals, customs.